

V sedemdesetih letih so Zveza sindikatov, SZDL (Socialistična zveza delovnega ljudstva) in ZKO (Zveza kulturnih organizacij: akcija Človek, delo, kultura) namenili pozornost vsem kulturnim dobrinam, predvsem pa knjigi (akcija Družba in knjiga). V ta namen je bila v Mariboru ustanovljena vzajemna knjižnica. Pobudo so dali občinski svet Zveze sindikatov Maribor, Mariborska knjižnica in Kulturna skupnost Maribor.



*Vzajemna knjižnica v
Komunaprojektu, 1984. Foto:
Arhiv Mariborske knjižnice*

Njen namen je bil:

- oskrbeti s knjigo in drugim knjižničnim gradivom delavca v njegovem delovnem okolju,
- posredovati knjižnično gradivo v skladu s strokovno dogovorjenimi oblikami in metodami knjižničnega poslovanja in razvijati sredini primerno knjižno in knjižnično vzgojo,

- pospeševati organizirano uporabo informacijskih sredstev v knjižnicah in omogočati spremljanje knjižničnih dejavnosti znotraj in izven delovne sredine.

Izraz »vzajemna knjižnica« se je uveljavil v mariborski praksi in je pomenil eno izmed oblik neposredne menjave dela v knjižničarstvu – je način delovanja organizacijske enote splošne knjižnice v podjetju, delovni organizaciji.

Vzajemna knjižnica je organizacijska enota izposoje knjižničnega gradiva v Mariborski knjižnici in deluje kot kolekcijska knjižnica.

Sindikata ali delovna organizacija oziroma podjetje, ki se je odločilo za pristop, je z Mariborsko knjižnico podpisalo samoupravni sporazum, ki je urejal pogoje pristopa, deleže in obveznosti podpisnikov, pogoje delovanja vzajemne knjižnice in pravice, ki izhajajo iz članstva v njej.

Članice vzajemne knjižnice so lahko imele tudi več izposojevališč, v katerih so uredili razmere za delo knjižničarja prostovoljca in knjižne police ali omare. Za poslovanje vzajemne knjižnice je bil izdelan poseben pravilnik.

Vzajemna knjižnica je zagotavljala uporabnikom primerno knjižno gradivo, strokovno in leposlovno.

Nabavo gradiva zagotavljajo uporabnikom namenska sredstva podpisnic, ki ostajajo lastnice knjig. Te so vpisane v posebno inventarno knjigo, ki dokazuje njihovo lastništvo.

Glede na analizo izposoje in želje uporabnikov v posameznih sredinah oblikujemo nabavno politiko in smernice za oblikovanje kolekcij po enotah vzajemne knjižnice in jih zamenjujemo v dogovorjenih časovnih obdobjih.

Kolekcijam so priloženi sezname knjig, njihov namen je seznaniti knjižničarje in bralce z zbirko v izposojevališčih.

Pri oblikovanju kolekcij je treba upoštevati specifičnost članic vzajemne knjižnice: izobrazbeno in starostno strukturo zaposlenih, obliko in mesto izposojevališča itd.

Delo v izposojevališčih ter urejanje gradiva potekata po določilih in pravilih, ki so uveljavljena v vseh enotah Mariborske knjižnice.

Za strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev in pomoč je zadolžen vodja vzajemne knjižnice, ta po potrebi organizira seminarje ali izvaja individualno usposabljanje.

Bralci vzajemne knjižnice ne plačujejo članarine in lahko z izkaznico vzajemne knjižnice obiskujejo vse enote Mariborske knjižnice.

Mariborska knjižnica skrbi tudi za knjižno in knjižnično vzgojo, za večanje bralne kulture in za druge oblike dejavnosti, ki bralce obveščajo in vključujejo v vrsto aktivnosti, namenjenih vsem uporabnikom v mreži enot knjižnice (v izposojevališča redno pošiljamo vsa obvestila o programih dejavnosti, vanje prenašamo razstave itd.).

Ustanovitev in delovanje

Vzajemna knjižnica je bila ustanovljena 6. marca 1978, ko so samoupravni sporazum podpisali:

- SVILA MARIBOR
- KREDITNA BANKA MARIBOR
- GIP GRADIS, TOZD GE MARIBOR
- PINUS RAČE

in

- MARIBORSKA KNJIŽNICA
- OBČINSKI SVET ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE
- KULTURNA SKUPNOST MARIBOR

K vzajemni knjižnici so nato pristopili še:

27. oktobra 1978

- PIK MARIBOR
- MARIBORSKI VODOVOD
- NIGRAD MARIBOR
- SNAGA MARIBOR

13. novembra 1979

- HIDROMONTAŽA MARIBOR
- GOZDNO GOSPODARSTVO, DSSS MARIBOR

9. julija 1981

- STAVBAR MARIBOR

25. maja 1982

- LILET MARIBOR

11. junija 1982

- KOMUNAPROJEKT MARIBOR

17. novembra 1982

- TAM- DSK KSS MARIBOR

14. maja 1983

- METALNA – DSK KSS

11. maja 1984

- METALNA – TOZD MIO

17. oktobra 1984

- TAM – TOZD RR

24. decembra 1984

- Ss SIS DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

25. decembra 1984

- KREDITNA BANKA MARIBOR, ekspozitura Tyrševa

12. junij 1986

- TAM – OZS TOZD SPLOŠNO VZDRŽEVANJE

15. oktober 1987

- OZD SLADKOGORSKA SLADKI VRH

26. maj 1988

- TVT BORIS KIDRIČ MARIBOR

V vzajemni knjižnici smo pripravljali tudi bralne značke:

- TAMOVA BRALNA ZNAČKA

je potekala v letih 1985, 1986, 1987 in 1988 v dveh stopnjah:

- I. stopnja (značka): bralec je moral prebrati 5 leposlovnih del od razpisanih,

- II. stopnja (značka in knjižna nagrada): bralec je moral prebrati najmanj 7 leposlovnih del od razpisanih.

Razgovor o prebranih delih je potekal v skupinah, vodili so ga mentorji, ki so jih imenovali komisija za kulturo v DO TAM in strokovni delavci Mariborske knjižnice.

- KIDRIČEVA BRALNA ZNAČKA

je potekala v letih 1980, 1981, 1982, 1983 v sodelovanju z Marksističnim centrom Univerze v Mariboru.

V vseh teh letih delovanja vzajemne knjižnice smo v izposojevališča prenesli 443 kolekcij, v katerih je bilo skupno 89.120 knjig. Povprečno je bilo vsako leto vpisanih 1.337 bralcev (od 363 do 2.977), ki so 50.895 krat obiskali izposojevališča vzajemne knjižnice (njihovo število se je spreminjalo od 4 pa do 23) ter si skupno izposodili 99.862 knjig.

Vzajemno knjižnico je najprej vodil vodja matične službe France Planteu. Leta 1981 je kulturna skupnost odobrila delovno mesto vodje vzajemne knjižnice. Prevzela ga je Majda Emeršič. Leta 1985 je vzajemno knjižnico prevzela Majda Blagšič.



Razstava Vzajemna knjižnice
ob 35 – letnici Mariborske
knjižnice. Foto: Arhiv
Mariborske knjižnice

Ob sedanjih gospodarskih spremembah in reorganizacijah v delovnih organizacijah, podjetjih ter zavodih, stečajih in visoki stopnji nezaposlenosti se je število članov vzajemne knjižnice drastično zmanjšalo na 3 članice (Kreditna banka Maribor, Pinus Rače, Mariborski vodovod). V 4 izposojevališčih si preko 480 bralcev na leto izposodi okoli 3000 knjig. Te številke pa so bile realno vedno višje, kajti zaposleni si gradivo izposojajo tudi med seboj, prav tako pa ga prebirajo njihovi družinski člani – ta izposoja pa ni evidentirana.